

Laaggeletterdheid in Limburg Aan de slag!

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

Positieve gezondheid voor mensen met lage taalvaardigheid

door Ivette sprooten
Kwartiermaker Laaggeletterdheid
i.o.v. Provincie Limburg

Inspiratiesessies
Positieve gezondheid voor burgers in kwetsbare positie

provincie limburg

Wat is laaggeletterdheid?

Iemand is laaggeletterd als hij/zij niet in staat is gedrukte of geschreven informatie te gebruiken om:

- Te functioneren in de samenleving
- Te functioneren op de werkplek
- Eigen doelstellingen te realiseren
- Eigen kennis en ontwikkeling te realiseren

Onze maatschappij

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

André in de bieb en op het werk

De schijf van vijf

Gezondheidsvaardigheden

48% van de Nederlanders heeft beperkte gezondheidsvaardigheden.

Lezen, schrijven en rekenvaardigheden

Ongeveer 1 op de 9 Nederlanders tussen de 18 en 65 jaar is laaggeletterd.

Financiële vaardigheden

60% van de Nederlanders heeft onvoldoende financiële vaardigheden.

Digitale vaardigheden

Laaggeletterden hebben 3x meer kans om onvoldoende digitaal vaardig te zijn. 300.000 Nederlanders (16-65 jaar) gebruiken nooit een computer én zijn laaggeletterd.

Sociale en juridische vaardigheden

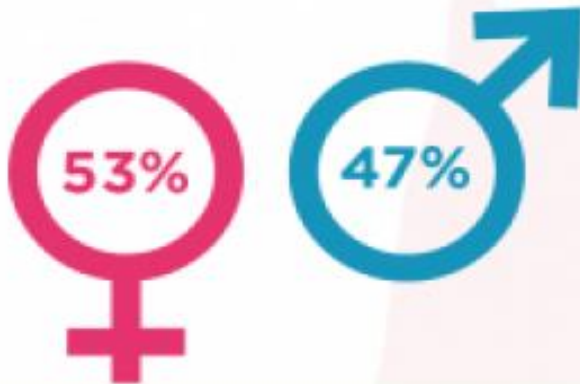
Een betere taalbeheersing zorgt ervoor dat mensen zelfredzamer, sociaal actiever en gelukkiger zijn.

BASIS
vaardigheden

Omvang van laaggeletterdheid

1,3 MILJOEN

laaggeletterden tussen de 16 en 65 jaar in Nederland

van die 1,3 miljoen is
65% autochtoon

42% lager onderwijs
38% vmbo of mbo 1
9% mbo 2 3 of 4
3% havo & vwo
2% hbo & wo

PERCENTAGE LAAGGELETTERDEN VAN
DE 16-65-JARIGEN OP BASIS VAN
GENOTEN ONDERWIJS

03: PIAAC: Kernvaardigheden voor werk en leven (2013)

03: PIAAC: Kernvaardigheden voor werk en leven (2013)

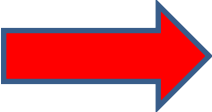
Piaac onderzoek 2012

Feiten & cijfers geletterdheid 2013

Omvang van laaggeletterdheid

Schatting laaggeletterden in Limburg

 Ongeveer 92.000 inwoners tussen 16 tot 65
laaggeletterd = gemiddeld 12,8% beroepsbevolking !

 Ongeveer 21 % van 65+ !

 170.000 inwoners tot 75 jaar laag niveau digitale vaardigheden !

Bron: Ken uw doelgroep- onderzoeken, Cubiss, 2016

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

Kwartiermaker Laaggeletterdheid opdracht

Meer samenhang creëren door actief te makelen binnen netwerk van partijen, initiatieven en regelingen die laaggeletterdheid (willen gaan) aanpakken.

Gezondheidsvaardigheden “Health literacy”

= combinatie van cognitieve en sociale vaardigheden die nodig is om adequaat met informatie over gezondheid, ziekte en zorg om te gaan.

 29% van Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder heeft lage gezondheidsvaardigheden

Bron: Laaggeletterdheid en gezondheid, NIVEL 2015
Pelikan, 2012

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

Laaggeletterden en gezondheid

Laaggeletterden:

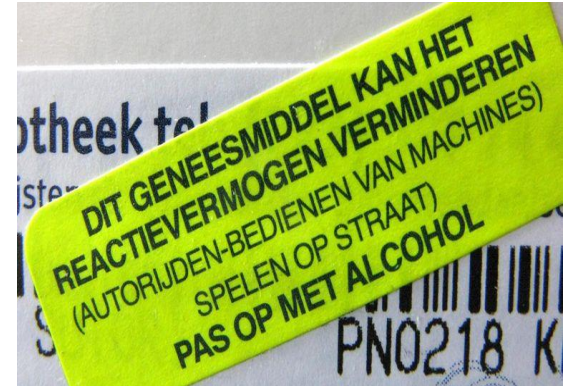
- maken vaker gebruik van eerste hulp of moeten ziekenhuisopname ondergaan
- gaan vaker naar huisarts of medisch specialist
- maken meer gebruik van zorg en minder van preventieve zorg, bijv. mammografie of inenten tegen griep
- nemen minder adequaat hun medicijnen in
- zijn minder therapietrouw
- zijn onzichtbaar, door compensatiegedrag of ontwikkelde strategieën (zorgmijders)

Laaggeletterden en gezondheid

Laaggeletterden:

- interpreteren labels van medicijnen en boodschappen van gezondheidszorg slechter (minder gezondheidskennis)
- ervaren gezondheid als slechter
- zijn vaker ziek
- schaamte (vooral autochtone groep) staat actieve patiëntenrol in de weg
- hebben op latere leeftijd slechtere gezondheid
- hebben op latere leeftijd grotere sterftekans (laagopgeleiden leven gemiddeld 7 jaar korter dan hoogopgeleiden)

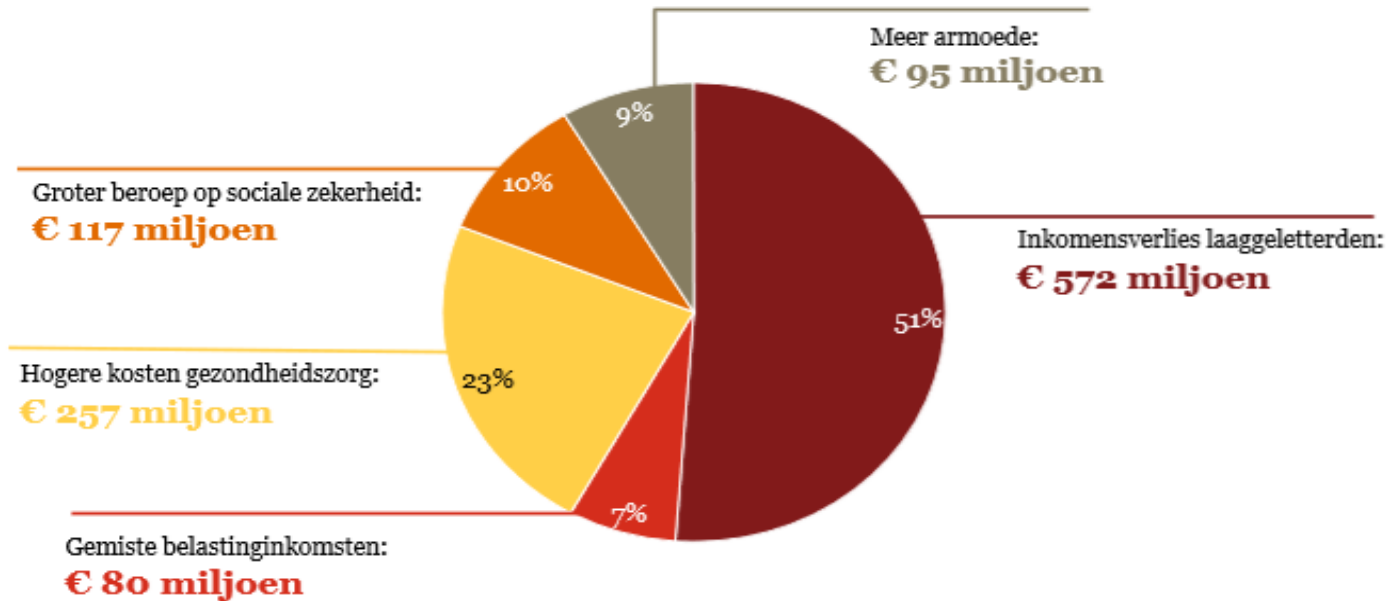
Aandoeningen

Bepaalde aandoeningen komen vaker voor bij laaggeletterden

- Astma
- Diabetes mellitus
- Hartinfarct
- Psychische aandoeningen
- Kanker

Maatschappelijke kosten

Totale kosten laaggeletterdheid: €1,13 miljard per jaar

Winst bij aanpak lage taal- en gezondheidsvaardigheden?

- Uw informatie wordt beter begrepen = tijdswinst
- Uw cliënt/patint is zelfredzamer
- Voorkomen van fouten, met gevolgen voor organisatie of cliënt/patiënt
- Uw cliënt/patiënt kan gewenste communicatievormen effectief toepassen (digitaal, formulieren, etc.)

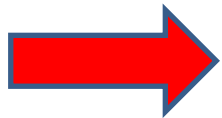
Verbeter toegankelijkheid van schriftelijke informatie !

- Gezondheidsinfo in gemakkelijk Nederlands: niveau B1= kan ongeveer 80% Nederlandse bevolking begrijpen
  - Informatie/patiëntenfolders
  - ‘wegwijzers in de zorg’
    - Afsprakenkaarten
    - Bewegwijzering
    - Bijsluiters
    - Websites
    - Medicijnetiketten

Communiceren? Hulpmiddelen?

Praktische tools op Apotheek.nl

<http://www.apotheek.nl/kunt-u-dat-even-uitleggen>

Beschikbare tools

Patiënten die niet goed kunnen lezen en schrijven hebben vaak moeite om de instructies over hun medicijnen te begrijpen. De 24 nieuwe iconen op apo.nl verduidelijken lastige begrippen en geven uitleg over de werking van medicijnen. Er zijn bijvoorbeeld pictogrammen over '1, 2 of 3 maal daags', 'vermindert uw reactievermogen' en 'verlaagt de bloeddruk'. Bij aanklikken van een pictogram verschijnt geschreven en gesproken uitleg.

In het woordenboek worden moeilijke woorden uitgelegd, zoals 'anticonceptie', 'capsules' en 'inhaleren'. De uitleg bij elk woord wordt voorgelezen. Daarnaast is aan veel medijnteksten een uitlegknop toegevoegd. Een stem leest de korte uitleg bij een medicijn dan voor.

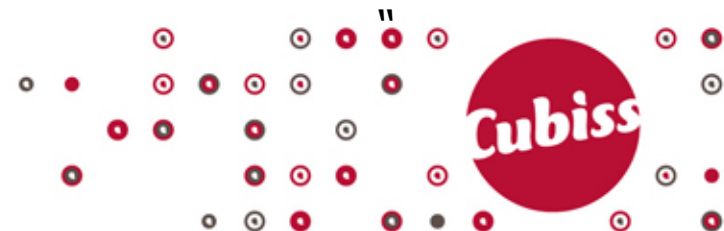

Herken signalen !

- Kan hulpvraag niet inzichtelijk maken
- Heeft tijdens gesprek moeite met informatie begrijpen
- Begrijpt instructies van medicijngebruik niet
- Therapieontrouw
- Stelt vragen terwijl die schriftelijk zijn uitgereikt
- Verschijnt niet of te laat bij afspraak
- Beweegt ogen niet over tekst of formulier
- Verzoekt herhaaldelijk om instructies (bijv. bijsluiters zijn ingewikkeld)

- Neemt eenvoudige invulformulieren liefst mee naar huis
- Moeite met formuleren van vragen of eigenmening
- Vertelt ziekteverloop niet chronologisch

Ga gesprek aan met laaggeletterde !

- Komt het misschien doordat u moeite heeft met lezen en schrijven?
- Wat denkt u van uw situatie?
- Wat denkt u dat u eraan kunt doen?
- Zou u beter willen leren lezen of schrijven?
- Vindt u het goed als iemand u informatie over beter leren lezen of schrijven geeft?
- Wilt u hier eens met iemand anders over praten?

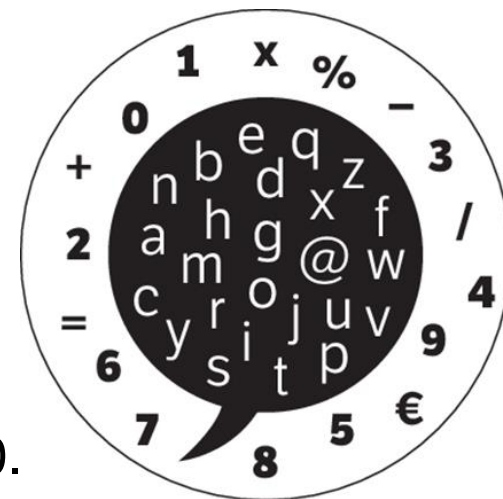
Het tegengeluid

- Ik wil niet weer voor het bord staan met een krijtje terwijl iedereen kijkt.
- Ik ben toch weer de slechtste van de groep.
- Ik kan helemaal niets: ik heb nooit kunnen leren.
- Ik ben veel te oud.
- Straks kom ik bekenden tegen.
- Ik heb het nergens voor nodig. Mijn man/vrouw of kinderen helpen me wel.
- Nee, leren dat is niets voor mij.

De andere kant van het verhaal

- Bij het ROC, bij het Taalhuis en de bibliotheek zijn cursussen voor mensen die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen.
- Er is veel aandacht voor elke deelnemer.
- De jongste deelnemer is 20 jaar en de oudste 70.
- Het gaat er heel anders aan toe dan vroeger op school.
- Er zijn kleine groepen van 8 tot 10 deelnemers.
- De deelnemers hebben dezelfde leervragen over lezen en schrijven.
- Je kunt in je eigen tempo werken.
- Je kunt ook met computers leren werken.

Taalverkenner

- Taalverkenner gezondheid
Snelscan binnen 3 minuten
laaggeletterdheid van patiënt bepalen

<https://basismeters.nl/taalverkenner-gezondheid/>

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

Taal voor
het Leven

Help verder!

Leidraad bij doorverwijzen:

- Stel betreffende persoon op zijn gemak
- Normaliseer probleem
- Informeer over oplossingen
- Help bij aanmelden voor cursus
- Kom er in latere gesprekken op terug

Verwijs door naar:

- 0800 – 023 44 44
- een ROC in de buurt
- Taalhuis of bibliotheek
- zelfstandig oefenmateriaal:
www.oefenen.nl

Ziet u ook kansen en mogelijkheden om samen met uw partners laaggeletterdheid te tackelen?

Dan heb ik graag contact met u!

Ivette Sprooten

Kwartiermaker Laaggeletterdheid

i.o.v. Provincie Limburg

i.sprooten@cubiss.nl

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

